

بسم الله الرحمن الرحيم

واژگان

۱- **أَمْيُونَ**: درس نخواندها (جمعِ أُمّى) (آیه ۷۸)

این واژه بیشتر درباره‌ی عوام مردم که درس نخوانده‌اند و به همین دلیل در اغلب موارد نمی‌توانند بنویسنده و بخوانند، به کار می‌رود.

۲- **يَظُّونَ**: گمان می‌کنند. (ظن: اعتقاد غیریقینی که بیشتر مخالف واقع نیز می‌باشد و از این رو، مورد مذمّت قرار می‌گیرد. گاهی نیز در معنای علم به کار می‌رود) (آیه ۷۸)

۳- **لَنْ تَمَسَّنَا**: هرگز به ما نخواهد رسید. (مس: دست زدن، رسیدن، یافتن) (آیه ۸۰)

۴- **مُعْرَضُونَ**: کسانی که روی گردان شده‌اند. (اعراض: روی گردانی) (آیه ۸۳)

۵- **وَيْلٌ**: کلمه‌ای است که به هنگام رسیدن بلا، یا مصیبتی گفته می‌شود و معادل فارسی آن، واژه‌ی «وای» است. (آیه ۷۹)

نکات تفسیری

آیات ۷۸ و ۷۹

۷۸/۱- دنباله روهای دوزخی

این آیات، یهودیان را به دو گروه تقسیم می‌کند: گروه اول، عوام و کم‌سوادان یهود که سواد خواندن و نوشتن نداشته و از کتاب آسمانی جز تحریف‌ها و وعده‌های دروغی که علما به آن‌ها می‌گفتند، چیزی نمی‌دانستند. آنان تنها از روی گمان و پندارهای باطل از دانشمندان خویش تقلید نموده و با ریسمان آنان به دوزخ خواهند رفت.

۷۹/۱- تحریف کنندگان

گروه دوم، علما و دانشمندان دینی یهود هستند که با وجود شناخت کافی از کتاب آسمانی خود، آن را به میل خود می‌نوشتند و تغییر می‌دادند.

آیه ۸۳

با مردم به نیکی سخن بگویید

امام صادق علیه‌السلام پیرامون دستور اخلاقی «و قُلُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا» فرمودند: «با مردم جز به خیر و خوبی سخن نگویید و تا ندانسته‌اید که چه سخنی خوب است، آن را به زبان نیاورید.»

از امام باقر علیه‌السلام نیز روایت شده است:

«بهتر از آن چه دوست دارید با شما سخن بگویند، با مردم سخن بگویید.»

پیام‌ها

۱- ایمان به حضور و علم خداوند، انسان را از خطاهای باز می‌دارد. «أَوْ لَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ» (آیه ۷۷)

۲- بی‌سوادی و ناآگاهی، زمینه‌ی رشد خیالات نابجاست. «وَ مِنْهُمْ أُمَيُّونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِي» (آیه ۷۸)

۳- شدیدترین عذاب‌ها متوجه کسانی است که به تفکر و اعتقاد مردم خیانت می‌کنند. «تکرار کلمه «وَيْلٌ» (آیه ۷۹)

۴- مردم به صورت فطری به مذهب علاوه‌مند هستند، از این رو، بسیاری از شیادان، سخنان خود را به نام دین و مذهب به مردم تحويل می‌دهند. «يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ» (آیه ۷۹)

۵- همه در برابر قانون یکسان هستند و خدا به هیچ کس قول نداده که بی‌دلیل او را از عذاب نجات دهد. «فُلَّا تَحْذِّثُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا» (آیه ۸۰)

۶- گاهی گناه، انسان را در خود غرق می‌کند و راه را بر تمامی ادراکات او می‌بندد. «أَحَاطَتْ» (آیه ۸۱)

۷- نیکی به پدر و مادر، از اهمیت فراوانی برخوردار است. به همین دلیل، در کنار توحید، آمده است. «لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهُ... وَ بِالْوَالِدِينِ إِحْسَانًا» (آیه ۸۳)

۷۹/۲ - عذاب تحریف کنندگان

در این آیه به تحریف کنندگان کتاب آسمانی و عده ویل داده شده است. و ویل چاهی است در دوزخ که «در اخبار رسیده هر جا در قرآن تهدید بهویل شود مقصود همان چاه است.»

در باره ویل در روایات آمده است: «ویل وادی است در دوزخ ، قعر آن دورتر و آتش آن گرمتر و عذاب آن سختتر از هر جایی است. این چاه در قعر جهنم واقع شده و تمام آتش جهنم از آن بیرون می‌آید و بهقدری گود است که وقتی که کافر را در آن جا افکنند؛ چهل سال پائین می‌رود و بهقعر آن نمی‌رسد و اگر کوهها را درون آن بیندازند، قبل از آن که به قعر آن برسند از شدت گرما نابود می‌شوند. و آن جا وادی جوشانی است از چرک و خون جهنّمیان و هر جا در قرآن تهدید بهویل شود مقصود همان چاه است.».

آیه ۸۰**اعتقاد بی اساس یهود**

یکی از اعتقادات بی اساس یهود - که سرمنشأ بسیاری از انحرافات آنان نیز می‌باشد - این است که خود را برتر از همه نژادها دانسته و قائلند که مدت دنیا هفت هزار سال است و گناه کاران شان به ازای هر هزار سال، فقط یک روز عذاب می‌شوند و سپس راهی بهشت ابدی می‌گردند. یعنی «**ایام معلومه**» هفت روز است. جامعه‌ی یهود خود را فرزندان پیامبران می‌پنداشتند و بر این عقیده بودند که پیامبران در روز قیامت در حق فرزندان خویش، شفاعت خواهند کرد. اما قرآن در پاسخ ایشان می‌فرماید: «آیا عهد و پیمان خاصی از خدا در این زمینه گرفته‌اید [که نگرفته‌اید] یا به خدا دروغ و تهمت می‌بنید؟»

آیه ۸۱:**احاطه انسان توسط گناه**

مفهوم احاطه‌ی گناه، این است که انسان، به قدری در منجلاب گناهان فرو رود که گناه در وجود او به شکل ملکه درآید و آثار و پیامدهای آن تمام وجود وی را محاصره نماید. چنین فردی حتی از رسیدن به روزنه‌های اندک هدایت نیز بی‌بهره گشته و در عذاب دوزخ جاودانه خواهد بود.

۷۸/۲ - آرزوهای باطل

«**آمانی**» به معنای آرزوها است. منظور از جمله «لا يعلّمون الكتاب إلا آمانی» این است که عوام یهود تنها آرزوهایی که علمای‌شان به آنان گفته بودند، باور کرده و به آن دل‌خوش کرده بودند؛ مانند این که می‌پنداشتند خداوند یهودیان را مؤاخذه نمی‌کند یا گمان می‌کردند نیاکان‌شان آنان را شفاعت کرده و تنها چند روز ممکن است عذاب شوند و... خداوند با رد پندهارهای آنان تأکید می‌کند که با آرزوها کاری از پیش نمی‌رود و محور سعادت انسان، عمل صالح است.

۷۸/۳ - تقلييد مذموم

مردی به امام صادق علیه السلام عرض کرد: «با این که عوام یهود اطلاعی از کتاب آسمانی خود جز از طریق علمای‌شان نداشتند، چگونه خداوند آن‌ها را به خاطر تقلييد از علماء و پذیرش آنان مذممت می‌کند؟! آیا عوام یهود با عوام ما که از علمای خود تقلييد می‌کنند، تفاوت دارند؟»

امام فرمود: «فرق آن‌ها این است که عوام یهود از وضع علمای خود آگاه بودند و می‌دانستند که آن‌ها به صراحت دروغ می‌گویند، حرام و رشوه می‌خورند و احکام خدا را تغییر می‌دهند. آن‌ها با وجود خود، این حقیقت را دریافت کرده بودند که چنین اشخاصی فاسق‌اند و جایز نیست سخنان آن‌ها را درباره‌ی خدا و احکام او بپذیرند. به این دلیل، خداوند آن‌ها را نکوهش کرده است. اگر عوام ما هم از علمای خود، فسق‌آشکار و تعصّب شدید و حرص به دنیا و اموال حرام را ببینند و از آن‌ها پیروی کنند، مثل یهود خواهند بود که خداوند آنان را به خاطر پیروی از علمای فاسق نکوهش کرده است.».

سپس امام فرمود: «عوام، باید از دانشمندانی تقلييد کنند که پاکی روح خود را حفظ می‌کنند، دین خود را نگه می‌دارند و مخالف هوا و هوس و مطیع فرمان خداوند هستند.»